

Cahiers du CEFRES

N° 21, Historie vědy a techniky. Historiografie vědy a techniky, komparace vývoje oboru ve Francii a v České republice

Marcela Efmertová (Ed.)

Ivan JAKUBEC, Marcela EFMERTOÁ

Historiografie vědy a techniky v Čechách a možnosti mezinárodní spolupráce

---

Référence électronique / electronic reference :

Ivan Jakubec, Marcela Efmertová, « Historiografie vědy a techniky v Čechách a možnosti mezinárodní spolupráce », Cahiers du CEFRES. N° 21, Historie vědy a techniky. Historiografie vědy a techniky, komparace vývoje oboru ve Francii a v České republice (ed. Marcela Efmertová).

Mis en ligne le / published on : mars 2010 / march 2010

URL : http://www.cefres.cz/pdf/c21/Jakubec_Efmertova_2001_veda_technika_Cechy.pdf

Editeur / publisher : CEFRES USR 3138 CNRS-MAEE

[://www.cefres.cz](http://www.cefres.cz)

Ce document a été généré par l'éditeur.

© CEFRES USR 3138 CNRS-MAEE

Historiografie vědy a techniky v Čechách a možnosti mezinárodní spolupráce

Ivan Jakubec - Marcela Efmertová

Úvod

Dějiny, resp. historie vědy a techniky (DVT, resp. HVT) patří mezi nosné obory historie, i když tento obor nemá ani na půdě *Akademie věd České republiky (AV ČR)*, ani na českých vysokých školách či v jiných institucích žádnou badatelskou a metodologickou základnu. HVT se zaobírá v podstatě jen určitá skupina historiků a exaktních nebo přírodovědeckých odborníků, kteří kmenově přísluší pracovištím s jiným zaměřením, jako např. s vědeckým, pedagogickým, vysokoškolským či s muzejním zaměřením. Přesto díky práci těchto odborníků a díky předmětu studia této vědecké disciplíny je možno postupně vylíčit vývoj a stav jednotlivých oborů věd a techniky a jejich vlivu na českou společnost. Analýzy tohoto typu se ukazují jako stěžejní i pro pochopení a zachycení politického, ekonomického, sociálního i kulturního vývoje českých zemí především v průběhu 19. a 20. století.

Cílem našeho příspěvku je stručně načrtnout historii a současný stav v bádání na poli historie vědy a techniky, a to se zaměřením na:

- vědecká, vysokoškolská a pedagogická pracoviště ČR (ČSAV - AV ČR, ČVUT, UK, muzea, archivy, ap.);
- vědecké společnosti (*Společnost pro dějiny věd a techniky*, *Komité pro dějiny vědy/IUHPS/DHS*, *ICOHTEC* apod.) a spolupráci s mezinárodními institucemi a zahraničními pracovišti,
- sledování vývoje techniky ve firmách a podnicích na území ČR,
- pracoviště se zaměřením na HVT a
- bibliografie k HVT

Vznik prvního odborného pracoviště pro studium především vývoje techniky či technických věd je spojeno s hospodářskými dějinami, resp. s dějinami obchodu. Na konci 19. století totiž existovala v Praze již tři podle názvu průmyslová muzea, zaměřená však na podporu českého, resp. rakouského exportu.¹ Tato muzea však byla zaměřena především na podporu českého (rakouského) exportu. Konečně v roce 1907 uveřejnily Národní listy článek Josefa Grubera, předsedy Obchodní a živnostenské komory v Praze s titulem „Technické museum ve Vídni či také v Praze?“ s požadavkem zřízení muzea technicko-historického. V témže roce požadoval Zdeněk Václav Tobolka, pozdější ředitel knihovny Národního shromáždění, ustavit při tomto zamýšleném muzeu *Archiv pro dějiny českého průmyslu*. V roce 1908 však došlo k naplnění pouze částečnému, pouze ke vzniku *Technického musea*. Příznivější organizační podmínky se vytvořily až za první republiky. Dějiny věd a techniky se totiž pěstovaly v omezené míře kromě *Technického musea* také na české *Univerzitě Karlově* (na Filozofické fakultě historici Josef Šusta, Bedřich Mendl, na Přírodovědecké fakultě např. matematik Quido Vetter), na technických vysokých školách v Praze a v Brně (např. na *Vysokém učení technickém* v Brně Rudolf Bárta) aj. Současně se objevila na konci třicátých let ze strany

---

¹ Jako první technické muzeum v českých zemích pod názvem České průmyslové museum vzniklo již v roce 1862 (dnes Náprstkovo muzeum zaměřené na národopis), jako druhé Umělecko-

Spolku inženýrů a architektů (SIA) a Průmyslové jednoty snaha zřídit *Průmyslový a živnostenský archiv*. Nadšenec a průkopník studia dějin techniky Josef B. Stránský, vrchní odborový rada ministerstva sociální péče, obdobně požadoval ustavení *Archivu pro dějiny průmyslu*. Kladně se vyjádřilo i ministerstvo průmyslu, obchodu a živností. Konečně v listopadu 1928 podali již zmíněný Josef Šusta a Jaroslav Preiss, vrchní ředitel Živnobanky, příslušný návrh. V Zatímním základním řádu z roku 1932 se uvádělo: „Účel sboru jest péče o zachování pramenů dějin průmyslu, živnosti, obchodu a technické práce v ČSR a vědecké jich zpracování. účelem toho bude sbor se domáhati: 1. Soupisem pramenů ať listinných, ať literárních. 2. Sbíráním těchto pramenů, přijímáním do vlastnictví, do uschování nebo ochrany a vědeckým jich pořádáním. 3. Vědeckým bádáním. Zpracováním dějinného obsahu pramenů. 4. Publikacemi výsledků bádání dějinného. 5. Podáváním odborných rad a posudků. 6. Propagandou všeho druhu pro zachování památek tohoto oboru a jejich členění ve veřejnosti i v cizině, např. výstavami, rozhlasem, přednáškami a pod.“² Z uvedeného vyplývá, že si ustavený *Archiv pro dějiny průmyslu, obchodu a technické práce* předsevzal obtížný úkol. Archiv sídlil až do roku 1959 v budově Archivu Země české (nyní SÚA).

Ediční činnost vzniklého *Technického musea* narážela na řadu obtíží. Pravidelně vycházel vlastně jen *Věstník Technického musea* od roku 1912 (do 1918 paralelně i německy) a v roce 1927 zahájila činnost ediční řada *Technologický archiv*.

Organizační činnost HVT byla dále spojena s vrcholnou institucí pro technické vědy a práce, *Masarykovou akademií práce (MAP)*. MAP se skládala z přírodovědeckého a lékařského, zemědělského a lesnického, stavebně-technického, strojního a elektrotechnického, chemického, národohospodářského a sociálního odboru. Nejprve existovalo při I. odboru MAP *Volné sdružení pro dějiny reálných věd*, přeměněné zásluhou Q. Vettera v samém závěru roku 1928 v *Komisi pro dějiny čl. práce a biografii*, transformovanou v roce 1935 v *Komisi pro bibliografii reálných a technických věd*. Jak název Komise napovídá, zabývala se bibliografií bez většího zveřejňování svých výsledků.

O tom, že meziválečné Československo nezůstávalo pozadu za vyspělými západními demokraciemi z hlediska organizace významných konferencí a kongresů uvádíme např. První mezinárodní kongres pro vědecké řízení práce (*PIMCO*) v roce 1924, ustavující konferenci mezinárodní normalizační federace (*International Federation of National Standardizing Associations, ISA*) v roce 1928 a IV. mezinárodní sjezd pro dějiny reálných a technických věd v roce 1937. Sjezd v roce 1937 organizoval při *Národní radě badatelské* působící *Národní komitét pro dějiny reálných a technických věd*. Komitét zastupoval čs. národní skupinu v *Mezinárodní akademii pro dějiny reálných věd*. Po druhé světové válce byla činnost Komitétu obnovena. V roce 1950 přišel Komitét, podporovaný *Národní radou badatelskou* a MAP, s návrhem, aby v souvislosti s připravovaným postátněním NTM byl vybudován *Vědecký ústav pro dějiny věd a práce*.

---

průmyslové muzeum v roce 1885 a jako třetí pak Technologické průmyslové muzeum Obchodní a živnostenské komory v roce 1898.

² F. Jílek, Vývoj studia techniky a práce Národního technického muzea v letech 1800-1970, in: Národní technické muzeum 1908-1951-1971. Sborník k 20. výročí postátnění, 2. sv., Praha 1973, s. 40.

Na činnost *Komise pro dějiny věd* při MAP chtěla po druhé světové válce navázat historická skupina okolo *Spolku inženýrů a architektů (SIA)*. Ani návrh na zřízení *Státního ústavu pro péči o památky technické kultury* (J. B. Stránský) se nedočkal realizace s konstatováním, že již existuje přece *NTM*.

Studia jednotlivých technických oborů se ujala řada archivních a dokumentačních institucí, které však většinou nenašly pochopení u příslušných nadřízených složek a orgánů, jako např. v případě *Dopravního archivu* budovaném při ministerstvu dopravy (likvidován a delimitován), *Českého báňského archivu* (přeměněného v kutnohorskou pobočku *Geofondu*) aj.

HVT a vědecká, vysokoškolská a pedagogická pracoviště

V přechodném období 1945-51/52, které je vymezeno obnovou vědecké práce po okupaci a vznikem *Československé akademie věd (ČSAV)* jako důsledku poúnorového vývoje, vyšly některé publikace, které však byly již řadu let připraveny.³ Citelně chyběl zvláštní periodický časopis, a proto se uvažovalo o jakýchsi *Historických obzorech historických*. V edici *Historická knihovna technická* byly vydány v roce 1947 jen dva svazky.⁴ Zájemci o dějiny hutnictví se koncentrovali kolem *Pracovního výboru pro dějiny československého hutnictví železa* při *Technickoekonomickém výzkumném ústavu hutního průmyslu (TEVÚH)*, zájemci o dějiny zemědělství kolem *Zemědělského muzea* a *Ústavu vědeckotechnických informací pro zemědělství*.

V roce 1950 navrhl Eustach Mölzer, předseda spolku *Technického muzea*, změnit výše uvedený *Archiv na Ústav pro dějiny a výrobní techniky*. V roce 1951 se z *Archivu* stala *Studijní a dokumentační skupina*. V roce 1955 bylo *NTM* zařazeno mezi vědecká pracoviště. Nynější *Archiv NTM* v Praze představuje jedinečný sbírkový archivní fond k dějinám techniky i vědy, publikovaných i nepublikovaných materiálů, zejména plánů, studií, kreseb, modelů, pozůstalostí techniků, vědců, architektů, institucí a organizace různých akcí atd.

Východisko pro vznik samostatného pracoviště poskytla *Komise pro dějiny československé techniky* nejprve v rámci historické sekce prominentního *Československo-sovětského institutu*, která vznikla na počátku roku 1952 za účasti sovětského historika techniky S. V. Šuchardina (z *Institutu pro dějiny věd a techniky* při *Sovětské akademii nauk* v Moskvě). Po konstituování *ČSAV* působila *Komise* v jejím rámci. Kromě toho byla při *Čs. vědecké společnosti pro dopravu* J. Honsem založena *Komise pro dějiny dopravy*. V roce 1959 došlo k pokusu o formální sjednocení všech historiků působících v oblasti HVT (technici, přírodovědci, lékaři), totiž ke zřízení *Komise pro dějiny přírodních, lékařských a technických věd (KDPLTV)* a přičlenit ji k VI. sekci *ČSAV*. Dne 30. ledna 1959 byla tato *Komise* schválena jako vedoucí organizační, metodologické a ideologické pracoviště pro HVT.

---

³ Např.: J. Kořan, *Staré české železářství*, Praha 1946; týž, *Dějiny dolování v rudném okrsku kutnohorském*, Praha 1950; J. Hons, *Velká cesta - čtení o dráze Olomoucko-pražské*, Ostrava 1947; F. Zuman, *Knížka o papíru*, Praha 1947; A. A. Hoch, *Slovníček dějin techniky a vynálezů*, Praha 1947; B. Mendl, *Vývoj řemesl a obchodu v městech pražských*, Praha 1947; M. L. Černá, *Stručné dějiny knihtisku*, Praha 1948 aj.

⁴ A. Čapek, *Tabák v Čechách* a V. Kříčka z Bítvyšky, *Mathesis Bohemica*.

Komisi předsedal akademik Bohumil Němec. Sídlila v Jiřské 3 na Pražském hradě. Od poloviny 50. let vydávala komise *Sborník pro dějiny přírodních věd a techniky*.

Komise vytvořila čtyři základní skupiny:

- biologicko-lékařskou (předseda ak. A. Jirásek) - pracující od 2. dubna 1959;
- pro dějiny matematiky a fyziky (předseda ak. Vl. Kořínek) - pracující od února 1959;
- pro dějiny hornictví a hutnictví (předseda J. Kořan) - navazující na činnost předchozí komise a
- pro dějiny dopravy (předseda J. Hons) - pracující od 23. března 1959. Současně se počítalo se vznikem dalších odborných skupin, např. pro geodézii a kartografii a pro vědeckou fotografii, ap.

Dějiny techniky se zabývala skupina pro dějiny hutnictví a hornictví, pro dějiny dopravy, pro dějiny geodézie a kartografie a pro dějiny vědecké fotografie. Komise vydávala periodikum, *Zprávy komise pro dějiny přírodních, lékařských a technických věd*. Jeho vydávání bylo o to závažnější, neboť v této době *NTM* přestalo vydávat svůj *Věstník* a další publikace.

Při ČSAV vznikl ve stejné době v rámci *Historického ústavu Kabinet pro dějiny přírodních věd a techniky*, později transformovaný v *oddělení pro dějiny přírodních věd a techniky při Historickém ústavu* (později *Ústav československých a světových dějin, ÚČSSD*). Kabinet a později oddělení sídlilo v Emauzském klášteře v Praze až do roku 1990. HVT byly uznány za speciální obor pro obhajobu vědeckých hodností (CSc. - candidatus scientiarum, DrSc. - doctor scientiarum). Do oddělení byli začleněni i pracovníci *Komise pro DPLTV*. Oddělení však vždy více v průběhu své činnosti projevovalo zájem o dějiny exaktních a přírodních věd než o dějiny techniky. To bylo dáno především personálním obsazením pracoviště. Současně se prohloubil zájem badatelů, zabývajících se českými převážně hospodářskými dějinami, o problematiku HVT.

V 70. a 80. letech se toto oddělení pro dějiny přírodních věd a techniky při *ÚČSSD ČSAV* dostalo do čela činnosti v oblasti HVT. Oddělení spolupracovalo s *Národním technickým muzeem* především na syntetických publikacích (srv. níže). K této základní linii přistupovali na poli HVT další odborníci z technických muzeí, z archivních pracovišť, z mimopražských vysokých škol, z rezortních útvarů a popřípadě z firem a z podniků. Oddělení se snažilo s menším či větším úspěchem tuto badatelskou činnost koordinovat. Vznikl tak mnohosložkový a mnohoúrovňový systém vztahů k tomuto pracovišti, který ne vždy byl ku prospěchu HVT. Přesto oddělení pro dějiny přírodních věd a techniky bylo významné svou publikační činností (srv. níže) i navazováním mezinárodních kontaktů, které však byly umožněny do roku 1989 jen politicky a ideologicky prověřeným osobám.

Z hlediska vědecké komunikace a spolupráce se oddělení účastnilo především kongresů pro historii vědy, symposií *ICOHTEC* (jednání *ICOHTEC* byla oddělením zorganizována i v Praze v roce 1968), mezinárodních kongresů v jednotlivých oborech HVT (např. *AHEF*) a pořádalo domácí konference (vybírám např. vědecké zasedání k 200. výročí České společnosti nauk 1784-1984, vědeckou konferenci o M.V. Lomonosovovi v roce 1986, velkou mezinárodní Purkyňovskou konferenci v roce 1987) a každoroční semináře na pomoc vyučujícím HVT na vysokých a středních školách v Československu.

Činnost *oddělení pro dějiny přírodních věd a techniky* na půdě *ÚČSSD* byla v podstatě paradoxně ukončena po listopadu 1989. Koncepce obnoveného *Historického ústavu* byla vztažena spíše k politickým dějinám a oddělení pro dějiny přírodních věd a techniky muselo hledat jiné

zastřešení. V roce 1990 se podařilo po mnohých složitých jednáních na půdě ČSAV/AV ČR i v jiných institucích vedení oddělení získat souhlas profesora Ladislava Tondla, který založil a vedl *Ústav teorie a historie vědy (ÚTHV) ČSAV/AV ČR*, k převzetí celého oddělení o 7 odborných pracovnících a jedné sekretářce do svého ústavu. Tím zatím byla zachráněna koordinační a metodologická činnost, kterou oddělení oboru HVT poskytovalo. Pokračovala dál i publikační činnost jednotlivých členů oddělení, vydávání časopisu, které zajišťovalo tak jako dosud oddělení ve spolupráci s *Československou společností pro dějiny věd a techniky*, a nebývale se zvýšila účast pracovníků oddělení na zahraničních sympoziích a jejich publikační činnost v zahraničí. Výborné odborné výsledky oddělení však nemohly na jaře 1993 zvrátit rozhodnutí *prezídia AV ČR* - zrušit *ÚTHV* bez náhrady a bez možnosti pokračovat ve vypracovaných badatelských úkolech. Patrně se zde uplatnila nedostatečná informovanost i jiná než odborná hlediska. Část pracovníků oddělení přešla do rekonstruuujícího se *Archivu AV ČR*, který se navíc stěhoval do málo dostupných prostor za Bohnickou léčebnu, a větší část pracovníků si musela najít uplatnění mimo svůj původní obor, který provozuje v současné době spíše jako příležitostné hobby. Tak byla činnost koordinačního a metodologického pracoviště, jež se postupně budovalo od 30. let 20. století na poli HVT, bez náhrady ukončena. Bohužel ani jiná pracoviště (*FF UK, Archiv AV ČR, Archiv ČVUT, Archiv UK, NTM, další muzea ap.*), která se HVT do jisté míry zaobírala, nemohla především vzhledem ke své finanční situaci a zejména kvůli svému hlavnímu odbornému zaměření, převzít odborný dohled, metodologii a koordinaci činnosti bádání v HVT.

Připomeňme, že se letos konal již *17. seminář na pomoc vyučujícím dějinám věd a techniky na českých a slovenských vysokých a středních školách*, pořádaný *oddělením dějin techniky NTM* v Praze a *Společností pro dějiny věd a techniky*. Nejprve vycházely příspěvky z těchto seminářů v edici *Historického ústavu*, resp. *Ústavu československých a světových dějin ČSAV* pod názvem *Práce z dějin přírodních věd*, po likvidaci výše uvedeného oddělení jako *Rozpravy NTM*. V Rozpravách č. 140 (1996) byl uveřejněn jakýsi přehled výuky HVT na českých a některých slovenských vysokých školách k únoru 1995.⁵

Velmi aktivně si počíná i z hlediska ediční činnosti *Archiv Akademie věd České republiky (AAV ČR)*. Základní periodikum - *Práce z dějin akademie věd* - vychází ve třech řadách. Ve spolupráci s *Ústavem dějin - Archivem Univerzity Karlovy* a *Společností pro dějiny věd a techniky* je realizován cyklus konferencí k dějinám vědy v Československu (od druhé světové války).

Neméně složitý byl vývoj v oblasti dějin zemědělství. Do roku 1960 existovala tři organizační centra při *Československé akademii zemědělských věd (ČSAZV)*, totiž *Kabinet pro studium hospodářského a sociálního vývoje v zemědělství*, *Kabinet dějin zemědělství a lesnictví* a konečně *Zemědělské muzeum* v jediný ústav: *Zemědělské muzeum - Ústředí pro studium vývoje zemědělství ČSAZV*. Tento ústav s téměř barokním názvem se stal v roce 1961 součástí *Ústavu vědeckotechnických informací v zemědělství ČSAZV*.

---

⁵ Výuka na českých a slovenských vysokých školách, in: *Dějiny vědy a techniky. Rozpravy NTM* Praha 140, Praha 1996.

Vývoj techniky byl v 60. a 70. letech sledován i v dalších odborných centrech. Bylo to především ve *Slezském ústavu ČSAV*, jehož úkolem bylo sledovat vznik a vývoj průmyslových oblastí a také v *Archivu akademie věd*, *Archivu ČVUT*, *Archivu UK*, *Ústavu teorie informací a automatizace*, *Kabinetu teorie architektury a tvorby životního prostředí*.

Dějiny techniky se zabývaly a zabývají též *Archeologický ústav ČSAV* (např. vývoj železářství), dále *Ústav pro etnografii a folkloristiku* (vývoj rukodělné techniky). Svého naplnění nedosáhl příkaz *Prezidia ČSAV* z roku 1963, aby na vybraných pracovištích přírodních a technických věd ČSAV byl stimulován zájem o dějiny přírodních a technických věd. Naopak se vytvořil v 60. letech tým okolo R. Richty, složený z některých pracovníků *Filosofického ústavu a Ekonomického ústavu ČSAV*, *Ústavu teorie informací a automatizace*, *Kabinetu teorie architektury a tvorby životního prostředí*, na výzkum vědeckotechnické revoluce 20. století. Při výčtu pracovišť nemůžeme pominout práce o vývoji zbrojní techniky, vzniklé v *Historickém ústavu Armády ČR*.

Na počátku roku 1952 sice *Ministerstvo školství, věd a umění* navrhlo zavést přednášky z vývoje techniky a přírodních prostředků přirozeně v intencích panujícího pojetí, nesetkalo to s úspěchem. V roce 1959 pak navrhl *Kabinet dějin Ústavu pro dálkové studium učitelů na Univerzitě Karlově* nový výukový předmět „*Dějiny výroby, přírodních věd a techniky*“ pro učitele 6.-9. ročníků všeobecných vzdělávacích škol. Napomoci měly kromě instruktáží, exkurzí též skripta, vypracovaná Mikulášem Teichem.⁶ *Institut osvěty a novinářství Univerzity Karlovy* zahájil v letním semestru 1960/61 přehledný kurz k dějinám vědy a techniky. Dějinám techniky se věnovaly od roku 1969 též katedry se zaměřením na muzeologii na pražské a brněnské filozofické fakultě. Přehledné přednášky o vývoji techniky se uskutečňovaly i ve výrobní sféře, v tzv. institutech (např. *Strojírenský institut*, *Institut ČKD* aj.). *ČVUT* v Praze vybudovalo od počátku 60. let svůj vlastní archiv a ustavilo *Komisi pro dějiny ČVUT*, která připravovala několikavazkovou publikaci o vývoji školy. Obdobně se zaměřily některé odborné vysoké školy, jako např. *Vysoká škola báňská v Ostravě* či *Vysoká škola strojírenská a elektrotechnická v Plzni*. Od konce 70. let se sice podařilo prosadit povinný předmět na československých vysokých školách univerzitního směru pod názvem *Dějiny věd a techniky*. Po roce 1989 již předmět nebyl obnoven. Výuka dějinám věd a techniky na vysokých školách univerzitního probíhá spíše nepovinnou či doplňkovou formou (výběrové přednášky a semináře), na vysokých školách technického směru jako dějiny vlastního oboru povinnou formou, avšak v rámci humanitního základu (přednášky, semináře).

Mezi obecnými rysy studia a výuky HVT uplynulého období nalezneme jednotný výklad HVT, vyhovující panující filozofické doktríně a sovětskému výkladu HVT se svými „prvenstvími“. Dále řada vědeckých a vysokoškolských pracovišť byla v několika „vlnách“ decimována, počínaje rokem 1948.

Paradoxně se pounorové zjednodušené chápání „základny“ a „nadstavby“, metody historického materialismu a proklamovaný zájem o dějiny, ekonomiku, vědu i techniku neprojevalo v hmatatelnější podpoře právě institucí, badatelských institucí a podpoře publikační činnosti v oblasti HSD, ale i HVT.

---

⁶ M. Teich, *Dějiny výroby, přírodních věd a techniky I. a II.*, Praha 1963, 1967.

Z historiků, kteří se problematice HVT v minulosti věnovali uvedme alespoň V. Husu, A. Klímu, F. Kutnara, J. Purše; ze současných historiků pak alespoň J. Janka, Z. Jindru, E. Maura, K. Novotného, J. Pátka, J. Petráně aj. jako zástupce *Univerzity Karlovy*, M. Myšku za *Ostravskou univerzitu*, J. Englovou za *Univerzitu JEP v Ústí nad Labem*, M. Hlavačku za *Historický ústav Akademie věd*, A. Kostlána za *AAV ČR*, J. Foltu, J. Hozáka a K. Zeithammera za *NTM Praha*, A. Matalovou za brněnské *Mendelianum*, obecně autorský tým všech dílů *Studíí o technice v českých zemích* atd. Nemohli jsme a cílem našeho příspěvku ani nebylo vyjmenovat všechny, kteří se problematikou HVT zabývají.

Z odborných komisí, které však v současné době zápasí s finančními problémy ohledně ediční činnosti uvádíme jen *Komisi pro dějiny textilu při historickém oddělení Severočeského muzea v Liberci* a *Středisko pro dějiny textilního a oděvního průmyslu v Ústí nad Orlicí*.

Pro ilustraci pěstování HVT jsme jako příklad vybrali dvě pracoviště - *Ústav hospodářských a sociálních dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovy*, tedy univerzitního či humanitního zaměření, a *Katedru ekonomiky, manažerství a humanitních věd Elektrotechnické fakulty Českého vysokého učení technického*.

V květnu 1990 vznikla nejprve *katedra hospodářských a sociálních dějin*, později transformovaná v *Ústav hospodářských a sociálních dějin* se dvěma semináři - *Seminářem hospodářských a Seminářem sociálních dějin*. V *Tézích ke koncepci oboru a katedry hospodářských a sociálních dějin* z dubna 1991 se podle věcného dělicího kritéria hospodářských a sociálních dějin (HSD) v rámci sekundárního sektoru uvádějí mezi přidruženými právě dějiny vědy a techniky.⁷ Stejně tak první vysokoškolská polistopadová učebnice „*Úvod do hospodářských a sociálních dějin*“ chápe dějiny vědy a techniky jako speciální subdisciplínu HSD.⁸

Na reformované *Katedře ekonomiky, manažerství a humanitních věd Elektrotechnické fakulty ČVUT* začala od roku 1993 výuka historie vědy a techniky včetně historie vlastních elektrotechnických oborů. Tento trend je výrazem přibližování se ČVUT evropskému a světovému standardu technických univerzit. Humanitní předměty jsou „koncipovány tak, aby posluchačům umožnily jiný „point de vue“ na vlastní předmět studia. Jejich cílem je nejen oživit a zprostředkovat poznání tradic technického vývoje v českých zemích, ale i poskytnout moderní globální, interdisciplinární pohled na netechnické sféry vývoje společnosti. Pro pochopení vývoje a tradic

---

⁷ Z. Jindra, O proměnách oboru hospodářských a sociálních dějin u nás od doby působení prof. Bedřicha Mendla do roku 1992, in: Vědecká konference k 100. výročí narození Bedřicha Mendla prvního profesora hospodářských dějin Univerzity Karlovy 1892-1992, AUC, Phil. et. hist. 4, Praha 1997, s. 61-69; týž, Ustavení katedry hospodářských a sociálních dějin na filozofické fakultě Karlovy university v roce 1990 a její počáteční úkoly, in: *Hospodářské dějiny/Economic History* 1992, 20, s. 299-305; týž, Tézise ke koncepci oboru a katedry hospodářských a sociálních dějin na filozofické fakultě Karlovy univerzity, in: tamtéž, s. 261-266.

⁸ Z. Jindra, F. Svátek, J. Štaif, *Úvod do studia hospodářských a sociálních dějin*. Sv. 1. O předmětu bádání, genezi a historiografii oboru, Praha 1997.

technických oborů na Elektrotechnické fakultě Českého vysokého učení technického je základem studium historie a elektrotechniky.“⁹

Vědecké společnosti (*Společnost pro dějiny věd a techniky, ICOHTEC, Komitét pro dějiny vědy/IUHPS/DHS*) a spolupráce s mezinárodními institucemi a zahraničními pracovišti

Dne 25. listopadu 1964 byla usnesením *prezídia* ČSAV na návrh akademika B. Němce přetvořena již zmíněná *Komise pro dějiny přírodních, lékařských a technických věd v Československou společnost pro dějiny věd a techniky při ČSAV*. Členy této nové Společnosti byli i slovenští badatelé. V čele Společnosti stálo valné shromáždění, na jehož úrovni na Slovensku pracoval Slovenský výbor a jeho předsednictvo. V období mezi zasedáními Valného shromáždění pracoval v čele Společnosti hlavní výbor, jemuž bylo podřízeno předsednictvo společnosti. Hlavní výbor a předsednictvo řídilo činnost jednotlivých sekcí. Počet speciálních pracovních skupin dosáhl deseti: technické muzejnictví a archivnictví, dějiny strojírenství, dějiny elektrotechniky, dějiny pozemního stavitelství a architektury, dějiny vodního stavitelství, dějiny inženýrského stavitelství, dějiny technické chemie, dějiny keramiky a sklářství, dějiny papírenství a knihtisku a dějiny potravinářství. Samostatnou zůstala poněkud nelogicky skupina pro dějiny hornictví a hutnictví s podskupinou pro dějiny železářství, dále skupina pro dějiny dopravy a pro dějiny fotografie. Společnost zakládala pobočky i mimo hlavní město (Brno, Olomouc, Opava, Bratislava). Nově ustavená *Československá společnost pro dějiny věd a techniky* měla „usilovat o prohloubení výzkumné činnosti, o dobudování sítě speciálních skupin, o rozmnožení počtu profesionálních pracovišť v Akademii a jejich zavádění na vysokých školách; má se zabývat otázkami metodologickými, má vést jednotlivé pracovníky k řešení klíčových problémů, má obrátit pozornost i k světovým dějinám vědy a techniky. Dále má i zajistit publikační možnosti, postarat se o ochranu archivních dokumentů i hmotných památek a zajišťovat styky se zahraničím.“¹⁰ Ukázalo se však, že práce řady skupin jak Komise, tak Společnosti byla jen formální, ne-li vůbec žádná. Společný vědecký úkol - vypracování výběrové bibliografie pro celý obor HVT - doznal jen počátečních krůčků. Přesto se díky činnosti Společnosti vytvořil silný badatelský potenciál, který rozvoji HVT výrazně prospíval. Projevilo se to nejen v informacích, poskytovaných ve *Zprávách Československé společnosti pro dějiny věd a techniky* (1964-1969), ale zejména ve vydávání odborného čtvrtletníku *DVT* od roku 1969 (srv. níže). Ve Společnosti i v oddělení ÚČSSD pracovali většinou titíž odborníci.

Před ideologickou rekonstrukcí v letech 1969-1971 měla Společnost přes 600 členů. V letech 1971-1989 vyvíjely činnost ve společnosti jen některé z výše uvedených sekcí a skupin, které byly výrazněji napojeny na práci *oddělení pro dějiny přírodních věd a techniky při ÚČSSD ČSAV*.

Po roce 1989 došlo i ve Společnosti ke změnám. Především byli rehabilitováni všichni odborníci, vyloučení z činnosti Společnosti do roku 1971. Po rehabilitacích členská základna čítala asi 400 odborníků. Bylo do jisté míry změněno vedení Společnosti a zejména byly upraveny její stanovy. Společnost byla organizačně začleněna do samostatné *Rady vědeckých společností*. Rada volila

---

⁹ Podrobněji srv. M. Efmertová, *Elektrotechnika v českých zemích a v Československu do poloviny 20. století. Studie k vývoji elektrotechnických oborů*, Praha 1999, s. 144-145.

¹⁰ F. Jílek, *Vývoj studia techniky*, s. 84.

desetičlenný výkonný výbor, jež měl sdružené vědecké společnosti zastupovat při jednáních s pracovníky ČSAV/AV ČR a s představiteli státních, především finančních, orgánů státu. ČSAV/AV ČR přestala být celostátně zodpovědná za rozvoj vědecké práce. Na podzim 1992 tuto činnost převzalo *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy*. Od konce roku 1992 Společnost po rozpadu Československa vypustila ze svého názvu toto určující adjektivum a začala pracovat jen na území ČR (*Společnost pro dějiny věd a techniky* asociovaná při Radě českých vědeckých společností). Společnost se v roce 1992 též stala občanským sdružením, tj. neziskovou příspěvkovou organizací, což jí v centru (Praha) i na pobočkách (Brno, Ostrava, Olomouc, Plzeň ap.) způsobilo nemalé existenční potíže. Členská základna klesla na 257 osob, vykazuje v současnosti přemíru členů důchodového věku a velmi slabou kategorii do 40 let.

Hlavním úkolem Společnosti bylo udržení vydávání odborného periodika *DVT*, uskutečnění některých vědeckých akcí, stabilizace knihovny společnosti (okolo 20 000 svazků), která neplnila svou funkci ani v minulém období a která navíc převzala některé fondy ze zrušeného *oddělení pro dějiny přírodních věd a techniky, ÚTHV* a z knihovny *HÚ AV ČR*, a také získání sídla Společnosti, neboť vzhledem k restitucím byla ze svého sídla v Mikovcově ulici vypovězena. Po hledání prostor pro činnost Společnosti sídlila v Podbabské ulici, od roku 1998 v prostorách NTM.

Struktura Společnosti je podobná její původní organizaci z 60. let. Činnost je rozdělena do tří hlavních skupin: *přírodní a lékařské vědy a matematika* (přírodní vědy, biologie-botanika, fyzika, astronomie, matematika, chemie, farmacie, lékařství, veterinární péče, zemědělství, lesnictví, ochrana přírody), *technické disciplíny* (geodézie a kartografie, technika, metrologie, stavitelství, hornictví, hutnictví, doprava a spoje, letectví, elektrotechnika, strojírenství, papírenství, polygrafie, průmyslová architektura) a *obecné problémy vývoje vědy a techniky* (popularizace oboru, organizace vědy, teorie, filozofie a obecné otázky vývoje vědy a techniky, dokumentace vývoje vědy, vyučování *DVT*, biografie vědců, lékařů a techniků). Společnost převzala nebo pokračuje ve vydávání některých publikací (*Informační bulletin Společnosti, DVT, Práce z dějin přírodních věd, Acta historiae naturalium necnon technicarum, Rekonstrukce památek* a sborníky ze sekcí Společnosti).

Od roku 1954 byl obnoven kontakt s *Mezinárodní unií pro dějiny věd (Union internationale d'Histoire et de Philosophie des sciences/The International Union for the History and Philosophy of Science, Division of History of Science - IUHPS/DHS, v rámci UNESCO)*, která má dvě oddělení, a to pro dějiny a pro filozofii věd. Československo zastupovala nejprve *Komise pro dějiny přírodních, lékařských a technických věd*, později *Čs. společnost pro dějiny věd a techniky*. Na základě britského návrhu vznikl v roce 1968 při Unii zvláštní výbor pro historii techniky - *The International Committee for the History of Technology (ICOHTEC)*, který vystupuje v podstatě samostatně.

Z hlediska zahraniční spolupráce udržuje Společnost kontakt s *ICOHTEC* a jeho sekce, *Mezinárodní komisí pro dějiny matematiky, Evropskou asociací pro historii medicíny a zdraví, s Německou společností pro dějiny a teorii biologie* a s *Mezinárodním komitétem pro dokumentaci průmyslového dědictví* ap. Z výčtu je patrné, že Společnost v rámci mezinárodních kontaktů využívá spíše osobních kontaktů svých členů, než že by vycházela z pravidelné spolupráce se zahraničními centry pro historii vědy a techniky.

Po revoluci 1989 byl rekonstruován i *Komitét pro historii vědy/UIHPS/DHS*, jež by měl být hlavním pracovištěm, které by koordinovalo zahraniční spolupráci českých odborníků na poli HVT a které by zejména zaštiťovalo jejich účast na mezinárodních konferencích. Vzhledem k tomu, že obor HVT nemá své vedoucí koncepční a metodologické pracoviště, projevuje se roztržitost činnosti i v rámci Komitétu. O jeho národní koordinační činnost má zájem jen několik rozptýleně pracujících badatelů, kteří se spíše snaží hledat a nacházet do zahraničí osobní kontakty.

Podobné vyznění má i činnost české skupiny *ICOHTEC*, která v současné době našla podporu v *NTM* a která připravuje spolu s ČVUT mezinárodní kongres v Praze v letošním srpnu. Na kongres navazuje Tea-Com IUHPS/DHS - International Commission for Teaching the History of science and Technology, organizované *NTM*.

Z odborných společností kromě zmíněné *Společnosti pro dějiny věd a techniky* při AV se HVT zabývá též *Společnost pro hospodářské a sociální dějiny*, založená v roce 1990¹¹ na místě *Komise pro hospodářské dějiny* zřízené v roce 1968 při *Československé historické společnosti* pod vedením prof. Arnošta Klímy.

Firmy a podniky

Částečně byly dějiny vědy a techniky zpracovávány v rámci dějin jednotlivých podniků, resp. v jejich historickém vývoji. Souviselo to se s dobou snahou o zmapování dějin závodů (*Komise pro dějiny závodů v ČSSR*). Periodikem *Komise pro dějiny závodů* se staly *Zprávy*. Archivní správa ministerstva vnitra organizovala od poloviny 60. let soupisy pramenů k podnikovým dějinám. Tyto soupisy vydávaly Krajské archivní správy.

Firmy většinou svou historii příliš soustavně nesledují nebo jen v souvislosti s připravovanými výročími. Pokud se této činnosti věnují, pak především záleží na jejich finanční situaci, která jim umožňuje provozovat archivní praxi či vydávat příležitostné materiály k historii svého pracoviště (např. *Siemens, a.s., Škoda Plzeň, a. s.* atd.).

Ztráta podnikových archivů a rozvrácení archivů zájmových společností buď hned v 50. letech (např. *ESČ*) nebo po roce 1989 (např. uzavření ojedinelého archivu slaboproudého elektrotechnického podniku *TESLA Strašnice*, původní *Microphony Praha* ap.) vedla k nenahraditelným ztrátám pro obor HVT.

Pracoviště se zaměřením na HVT

Pokud bychom měli uvádět všechny instituce, pro něž hrají jistou úlohu HVT, mohli bychom je rozdělit na instituce:

- univerzitní, humanitní: univerzity, vysoké školy, pedagogické fakulty (např. *UK v Praze, Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, Ostravská univerzita* aj.).
- technické: *ČVUT Praha, VUT Brno, VŠB-TU Ostrava*;
- archivy: *SÚA, SOBa, SOA, AAV ČR, městské archivy, ANTM v Praze, podnikové archivy (Škoda, a. s. v Plzni, Spolek pro chemickou a hutní výrobu v Ústí nad Labem, resp. v Praze* aj.);

---

¹¹ Založena jako *Společnost pro hospodářské dějiny*.

- muzea, zejména zaměřená na DT: *NTM v Praze*, *TM v Brně*, *Severočeské muzeum v Liberci*, *muzeum v Kutné Hoře*, *muzeum v Jáchymově*, *muzeum v Příbrami*, *Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou* (Ars vitraria od roku 1966), podniková muzea aj.;
- podniky: *Škoda Plzeň*, *ČKD Praha*;
- knihovny - všeobecné a odborné: *Ústřední technická knihovna v Praze*, *Knihovna NTM* aj.

Bibliografie k HVT

Přes všechna omezení byla za uplynulé období publikována řada studií a článků. Samozřejmě, že ne všechny si zachovaly svoji hodnotu i po listopadu 1989. Kromě výše uvedených titulů a jmen se soustředíme jen na ty, podle našeho názoru, na stěžejní. Z meziválečné produkce mnohosvazkových edicí uveďme např. sv. IX. *Technika Československé vlastivědy*, B. Mansfeldův *Průvodce světem techniky*, sv. IV. *Století techniky* a V. *Pokroky průmyslu díla Dvacáté století a 6 sv. Světových dějin techniky*.

Z poválečné produkce ve *Zprávách Komise pro dějiny přírodních, lékařských a technických věd ČSAV* č. 15 (1963) a 20 (1965) vyšel *Přehled československých dějin techniky - These - 1. a 2. část*, zahrnující období od prvních souvislých osídlení do roku 1945). Dále uvádíme přehledné kolektivní práce *Dějiny exaktních věd v českých zemích do konce 19. století* (1961) a *Dějiny techniky v Československu do konce 18. století* (1974). Mezi brněnskými autory nalezneme např. C. Nečas a O. Zwettlera.¹² Torzo textové čítanky s malými medailony vzniklo v roce 1989 na FF UK.¹³ Péči *Univerzity Karlovy* byly vydány na počátku 90. let jako sborník dosud především v zahraničí rozptýlené Klímovy studie.¹⁴ Na *Ostravské univerzitě* vyšla Myškova skripta *Problémy a metody hospodářských dějin* (1995);¹⁵ text K. Zeithammera *Vývoj techniky* pro studenty Strojní fakulty ČVUT (1994).¹⁶ Z nejnovější produkce uvádíme sborník o technokracii (AAV ČR 1999),¹⁷ J. Janka *Vědy o životě v českých zemích v posledních 200 letech* (AAV ČR 1997)¹⁸, dále na ČVUT pěstovaný zájem o oblast dějin české elektrotechniky (M. Efmertová). Nejnověji se objevují studie, zejména v *Rozpravách NTM v Praze* k problematice racionalizace průmyslu a dopravy, patentů a licencí a technické normalizace (I. Jakubec).

Z bohaté produkce *NTM* uveďme alespoň *Studie o technice v českých zemích 1800-1918* (4 sv.), *1918-1945* (2 sv.), *1945-1992* (Teze) a rukopis více než 800 stran, dále *Studie z dějin hornictví 1-27*, *Z dějin hutnictví 1-26*, *Z dějin geodézie a kartografie 1-9*, *speciální bibliografie dějin českého hornictví*, *chemické technologie*, *potravinářského průmyslu*, *architektury a urbanismu*, *vodní dopravy*, *cukrovarnictví*, *pivovarství*, *chemického průmyslu*, *pozemní dopravy*, dále *Sborník NTM*, *Rozpravy NTM* a další publikace.

¹² C. Nečas, *Dějiny techniky*, Praha 1977; C. Nečas - O. Zwettler, *Dějiny věd a techniky I*, Praha 1985; O. zwettler, *Dějiny věd a techniky II*, Brno 1989.

¹³ V. Gula a kol., *Texty k dějinám vědy a techniky I*, Praha 1989.

¹⁴ A. Klíma, *Economy, Industry and Society in Bohemia in the 17th-19th Centuries*, Praha 1991.

¹⁵ M. Myška, *Problémy a metody hospodářský dějin 1*, Ostrava 1995.

¹⁶ K. Zeithammer, *Vývoj techniky*, Praha 1994.

¹⁷ J. Janko - E. Těšínská (ed.), *Technokracie v českých zemích (1900-1950)*, Praha 1999.

¹⁸ J. Janko, *Vědy o životě v českých zemích 1750-1950*, Praha 1997.

V letech 1954 - 1967 vyšlo 13 ročníků *Sborníku pro dějiny přírodních věd a techniky* (red. J. Kořan). Zpočátku plnil i funkci odborného periodika. Po ustavení *Komise pro dějiny přírodních, lékařských a technických věd* vycházely *Zprávy* této Komise. V letech 1959-1965 vyšlo 20 svazků. Zřízením Společnosti byly *Zprávy* přejmenovány na *Zprávy Čs. společnosti pro dějiny věd a techniky* (do roku 1971 vyšlo 15 čísel). V roce 1968 se objevilo nové periodikum, čtvrtletní časopis - *Dějiny věd a techniky (DVT)*. Pro zahraniční badatele bylo určen sborník, vydávaný od roku 1965 *oddělením dějin přírodních věd a techniky Historického ústavu ČSAV - Acta historiae rerum naturalium nec non technicarum, Czechoslovak Studies in the History of Science*. Toto oddělení Historického ústavu zahájilo v roce 1969 vydávání nové ediční řady *Práce z dějin přírodních věd* (1969-1989, 25 sv., příležitostné sborníky k výročí HVT a osobností). Ve sv. 8, 9, 10, a 21 vyšly soupisy pramenů k dějinám přírodních věd a techniky v pražských, českých a moravských archivech z období 1918-1987. V letech 1956-1958 vycházela zvláštní řada *Sborníku ČSAZV* pod názvem *Historie a muzejnictví*. Na ni navázala v roce 1959 nová neperiodická publikace *Vědecké práce ČSAZV z dějin zemědělství a lesnictví*. Po centralizaci výzkumu dějin zemědělství byla tato publikace (odpovídajícím způsobem) přejmenována.¹⁹ Od roku 1965 vycházela edice *Prameny historie zemědělství*. Po založení asociace zemědělských muzeí u světové muzejní organizace v roce 1966 v Liblicích vyšlo první číslo mezinárodního periodika *Acta museorum agriculturae*.

V oblasti českých bibliografií k HVT lze využít jak historických bibliografií,²⁰ tak bibliografií vycházejících ve výše uvedených časopisech²¹ a speciální bibliografie k některým výrobním odvětvím, které vydalo *NTM*. V roce 1981 vydal *Ústav československých a světových dějin* vydal v roce 1981 speciální bibliografii k dějinám věd a techniky za období let 1970-1980,²² a z cizojazyčných sborníků uvádíme alespoň *Energy in History* z roku 1984.²³

Bezespору chybí „internetové stránky“ či „internetová bibliografie“ HVT, zejména máme na mysli evidenci domácí produkce, protože anotace a recenze uveřejňované v *DTV* nemohou při nejlepší vůli postihnout evidenci ostatních periodik či sborníků. Za určitou naději na zlepšení můžeme pokládat cizojazyčné novinky „*Lettre d'information Techniques Sciences et Industrie/Newsletter Technology, Science and Industry*, vydávané univerzitami v Paříži (Maison des Sciences de

---

¹⁹ Vědecké práce Zemědělského muzea, Ústředí pro studium vývoje v zemědělství Ústavu vědeckotechnických informací ČSAZV.

²⁰ Např. L. Nový, *Histoire des sciences naturelles et de la technique*. In 25 ans d'historiographie tchécoslovaque. 1946-1960, Praha 1960, s. 407-420; týž, *L'histoire de la science et de la technique en Tchécoslovaquie*. In *Acta historiae rerum naturalium necnon technicarum*, sv. 1, Praha 1965, s. 172-192.

²¹ Např. V. Francková - J. Paďourek - P. Vágner (ed.), *Bibliografie příspěvků v časopise DVT*, DVT, roč. 25, 1992, čís. 4, s. 215-226.

²² H. Barvíková - M. Hrochová (ed.), *Czechoslovak History of Science. Selected Bibliography 1970-1980*. In *Acta historiae rerum naturalium necnon technicarum*, sv. 15, Praha 1981.

²³ J. Purš (ed.), *Energy in History*. Papers of the fellow of the Institute of Czechoslovak and World History of the CSAS to the 11th Symposium of the International Cooperation in History of Technology Committee (ICOTHEC), Lerbach, September 2-7, 1984, Praha 1984.

l'homme), Oxfordu (Modern History Faculty), Berlíně (Technische Universität) a Boloni (Università di Bologna); českou stranu zastupuje ČVUT.²⁴

Závěr

Ukazuje se, že přestože existuje celá řada pracovišť a institucí, které se v menší či větší míře zabývají problematikou dějin vědy a techniky, vědí o sobě málo či téměř vůbec ne. Na další atomizaci se zaměřením na HVT není možné pomýšlet. Možnosti mezinárodní spolupráce se v souvislosti s finančními limity omezily a problémem se stává i účast na mezinárodních konferencích a sympóziích, konaných v Evropě. S obtížemi jsou spojeny též krátkodobé přednáškové pobyty zahraničních odborníků působících v oblasti HVT, neboť jejich výběr je vázán na meziuniverzitní smlouvy. V tomto případě se v současné době jeví jako fundamentální pro obor, zejména všestranná, odborná a organizační pomoc CEFRESu.

Dosavadní celonárodní struktury, které by se měly zabývat HVT (např. *Společnost pro dějiny věd a techniky při AV ČR*, *Společnost pro hospodářské a sociální dějiny při AV ČR*, *české výbory UIHPS/DHS a ICOHTEC*) mohou organizační činnost vyvíjet jen v rámci svých možností.

Od roku 1993 HVT odborně, metodologicky a organizačně strádají, i když pokračuje vydávání periodika *DVT*, i když i nadále pracuje *Společnost pro dějiny vědy a techniky* a i když se spíše jen jednotlivci snaží obor udržet alespoň v rámci možností svých nových zaměstnání.

Je zřejmé, že obor v zásadě postrádá institucionální základnu (vyjma např. oboru dějiny matematiky na *MFF UK* a jeho odnože na ostatních fakultách *UK* nebo *ČVUT* - koordinátor doc. Jindřich Bečvář), koncepční a metodologickou orientaci, nedisponuje ani vedoucím či koordinujícím pracovištěm; citelná je absence prostředí pro vyměňování zkušeností (při odborném štěstí je možnost výměny realizovat spíše se zahraničními kolegy), malý je zájem pracovišť o práci historiků vědy a techniky a ostatních odborníků na poli HVT (považují je až na výjimky za marginálie nebo vztahují záležitosti oboru úzce k určitému odborníkovi s podezřením na jeho kariérní úmysly) nebo je využívají nárazově (výročí škol ap.). Nicméně je dnes úspěchem, že se pod ochranným deštníkem CEFRESu sešla řada významných osobností a zástupců institucí s vážným zájmem o HVT.

---

²⁴ Elektronická verze: <http://ekonom.feld.cvut.cz/news/news01.htm>.